

İNTERNET BAĞIMLILIĞI STİGMATİZASYON ÖLÇEĞİNİN GELİŞTİRİLMESİ

Mehmet Dinç, G. Melike Şimşek, Aylin Işık, Kültegin Ögel

Bu araştırma 13. Uluslararası Katılımlı Alkol ve Madde Bağımlılığı Kongresi'nde poster olarak sunulmuştur.

Dinç M, Şimşek GM, Işık A, Ögel K. YEDAM İnternet Bağımlılığı Stigmatizasyon Ölçeği. 13. Uluslararası Katılımlı Alkol ve Madde Bağımlılığı Kongresi. 2019, Girne.

Son zamanlarda, bağımlılık kavramı yalnızca alkol ve madde kötüye kullanımıyla ilgili değil, birçok sorunlu tekrarlayıcı davranış türlerini de içerecek şekilde kullanılmaktadır (1,2). Günümüzde halkın sorunlu internet kullanımı ve sorunlu internet kullananlar hakkında neler düşündükleri bilinmemektedir (3). Kavramın daha geniş anlamlarda kullanılması insanların bağımlılık sorunu olan kişiler ile ilgili damgalamalarını etkileyebilir.

Bu çalışmanın amacı, davranışsal bir bağımlılık olan sorunlu internet kullanımının toplum tarafından nasıl algılandığını değerlendirecek bir ölçek geliştirmektir.

YÖNTEM

Örneklem

Çalışmanın örneklemini iki ayrı kurumda çalışan kişilerden seçilmiştir. Kurumlardan birisi özel okul, diğeri ise bir şirkettir. Her iki kurumdan toplamda 77'si erkek (%65,3), 41'i kadın (%34,7); 1'i (%0,8) ilkokul mezunu, 12'si (%14,4) ortaokul mezunu, 2'si (%2,5) lise mezunu ve 103'ü (%82,2) üniversite mezunu 118 kişi çalışmaya alınmıştır. Örneklemin özellikleri Tablo 1'de yer almaktadır.

Ölçeğin Geliştirilmesi

Literatür taramasından elde edilen bilgiler ve uzman görüşleri değerlendirilerek bir soru havuzu oluşturulmuştur. Soru havuzu oluşturulurken YEDAM Madde Bağımlılığı Stigmatizasyon Ölçeğindeki sorular temel alınarak uyarlama yapılmıştır. Araştırmanın yapıldığı merkezde çalışan 6 uzmana danışılarak, ölçekte kullanılması planlanan 12 soru seçilmiştir. Oluşturulan sorulardan taslak bir ölçek hazırlanmış, pilot olarak 10 olguya uygulanmış, elde edilen bilgiler ve geribildirimler doğrultusunda klinik uygulamada somut veri sağlayacak sorulardan oluşan 12 soruluk bir ölçek geliştirilmiştir. Yanıt seçenekleri, 0-3 puan arasında değerlendirilen dördümlü Likert tipi ölçekten oluşmuştur. Ölçekten alınabilecek puan 0-36 arasındadır. Yanıt skalaları "(3) Tamamen katılıyorum", "(2) katılıyorum", "(1) Katılmıyorum", "(0) Hiç katılmıyorum" şeklinde düzenlenmiştir. "İnternet bağımlısı olan bir kişiyle birlikte yaşayabilirim", "İnternet bağımlısı olan bir kişiyle birlikte çalışabilirim", "İnternet bağımlılığı bir hastalıktır", "İnternet bağımlılığı tedavi edilebilir" soruları ters kodlanmıştır.

Uygulama

Uygulama internet üstünden yapılmıştır. Çalışanların internet üstünden formu doldurması istenmiştir. Her iki kurumda çalışan kişilerin %80'i formu doldurmayı kabul etmiştir. Formlar anonim olarak doldurulmuştur.

Tablo 1. Örneklemin Sosyodemografik Özellikleri

	N	%
Cinsiyet		
Erkek	77	65,3
Kadın	41	34,7
Yaş		
20-30	36	30,5
30-40	70	59,3
40-50	12	10,2
Eğitim durumu		
Hiç okumamış	0	0
İlk okul mezunu	1	0,8
Orta okul mezunu	12	14,4
Lise mezunu	2	2,5
Üniversite mezunu	103	82,2
Çalıştığı kurum		
Devlet	17	14,5
Özel	97	82,9
Diğer	3	2,5
Çalıştığı sektör		
Sanayi/Üretim	47	40,1
Hizmet	16	13,6
Eğitim	32	27,3
Teknoloji	8	6,8
Diğer	14	11,9
Sigara kullanımı		
Kullanmıyor	91	77,7
Ara sıra	8	6,8
Düzenli	18	15,3
Alkol Kullanımı		
Haftada 1-2 günden az	17	14,4
Kullanmıyorum	101	85,6
Uyuşturucu kullanan bir tanıdığı var mı?		
Hayır	79	66,9
Evet, az tanıdığı bir kişi	27	22,9
Evet, yakın tanıdığı bir kişi	12	10,2

BULGULAR

Ölçekten alınan puanın ortalaması 18.08 ± 3.78 bulunmuştur. Ölçeğin iç tutarlık analizinde Cronbach Alfa katsayısı 0.71 saptanmıştır (Tablo 2).

Tablo 2. Ölçeğin Güvenilirlik Katsayıları

	Madde çıktığında ölçek ortalaması	Madde çıktığında ölçek varyansı	Madde-toplam korelasyonu	Madde çıktığında ölçek Cronbach alfa katsayısı
İnternet bağımlıları toplum içinde serbest dolaşmamalıdır	17,20	11,593	,448	,600
İnternet bağımlısı olan bir kişiyle birlikte yaşayabilirim	15,77	12,581	,254	,636
İnternet bağımlısı olan bir kişiyle birlikte çalışabilirim	15,85	12,272	,311	,626
İnternet bağımlıları tehlikeli olurlar	17,15	11,453	,532	,587
İnternet bağımlıları kendi hayatları ile ilgili doğru kararları alamaz	16,93	11,316	,544	,583
İnternet bağımlılığı bir ruhsal zayıflık halidir	16,51	12,271	,279	,632
İnternet bağımlılığı bir hastalıktır	15,69	15,683	-,326	,701
İnternet bağımlılığı tedavi edilebilir	16,22	14,080	-,020	,674
İnternet bağımlıları kendilerinden başkasını düşünmezler	17,03	11,696	,533	,591
İnternet bağımlıları psikopat insanlardır	17,27	12,255	,358	,618
İnternet bağımlılığı bir irade sorunudur	16,10	13,008	,170	,650
İnternet bağımlılarının sözüne güvenilmez	17,17	10,915	,552	,576

Verilerin faktör analize uygun olup olmadığını araştırmak için KMO and Barlett's testi uygulanmıştır. KMO değeri 0.74 bulunarak verilerin faktör analizine uygun olduğu tespit edilmiştir ($KMO > .050$; $p < 0.05$). Faktör analizi sonucunda ölçeğin maddelerinin, toplam varyansın %30.2'sini açıklayan 4 faktör altında toplandığı saptanmıştır (Tablo 3). Bunlar; sırasıyla ahlaki etiketleme, ayrımcılık ve dışlama, hastalık olarak değerlendirme, tedaviye yönelik değerlendirme şeklinde tanımlanmıştır.

Tablo 3. YEDAM İnternet Bağımlılığı Stigmatizasyon Ölçeğinin Faktör Yapısı

	Faktör 1	Faktör 2	Faktör 3	Faktör 4
İnternet bağımlılarının sözüne güvenilmez	,827			
İnternet bağımlıları tehlikeli olurlar	,712			
İnternet bağımlıları toplum içinde serbest dolaşmamalıdır	,692			
İnternet bağımlıları psikopat insanlardır	,679			
İnternet bağımlıları kendi hayatları ile ilgili doğru kararları alamaz	,679			
İnternet bağımlıları kendilerinden başkasını düşünmezler	,539			
İnternet bağımlısı olan bir kişiyle birlikte çalışabilirim		,906		
İnternet bağımlısı olan bir kişiyle birlikte yaşayabilirim		,895		
İnternet bağımlılığı bir irade sorunudur			,880	
İnternet bağımlılığı bir hastalıktır			-,494	
İnternet bağımlılığı tedavi edilebilir				-,831
İnternet bağımlılığı bir ruhsal zayıflık halidir				,655

TARTIŞMA

Bu bulgular YEDAM İnternet Bağımlılığı Stigmatizasyon Ölçeğinin halk tarafından internet bağımlılığını damgalamayı ölçmede yeterli bir araç olduğunu desteklemektedir. Türkiye’de internet bağımlılığı stigmatizasyon ölçeği olmadığı için sonuçlar karşılaştırılamamıştır.

Ulaşılan bulgulara göre internet bağımlıları da tıpkı alkol ve madde bağımlılığı sorunu olan bireyler gibi ahlaki yönden etiketlenme, kişilik açısından zayıf olarak değerlendirilme, toplumdaki dışlanmaya maruz kalma ile karşı karşıyadır. Bu ölçek toplumun bağımlılara yönelik algılarını ölçerek, değişim için neler yapılabileceğine ışık tutabilir ve böylece bağımlıların sosyal destek mekanizmaları güçlenebilir. Ölçeğin araştırmalarda kullanılabileceği ve damgalamanın azaltılması neler yapılabileceği konusunda tartışmalara katkı sağlayabileceği düşünülmektedir.

Not: Ölçek ekte sunulmuştur. Puanlama 01-2-3 şeklinde yapılmalıdır. T2, T3, T7, T8 soruları ters itemlerdir.

KAYNAKLAR

1. Griffiths MD. Technological addictions. Clinical Psychology Forum 1995; 76:14-19.
2. Shaw M, Black DW. Internet addiction: definition, assessment, epidemiology and clinical management. CNS Drugs 2008; 22:353-65.
3. Tao R, Huang X, Wang J, Zhang H, Zhang Y, Li M. Proposed diagnostic criteria for internet addiction. Addiction 2010; 105:556-564.

YEDAM
İNTERNET BAĞIMLILIĞI STİGMATİZASYON ÖLÇEĞİ

T1. İnternet bağımlıları toplum içinde serbest dolaşmamalıdır

Hiç katılmıyorum Katılmıyorum Katılıyorum Tamamen katılıyorum

T2. İnternet bağımlısı olan bir kişiyle birlikte yaşayabilirim

Hiç katılmıyorum Katılmıyorum Katılıyorum Tamamen katılıyorum

T3. İnternet bağımlısı olan bir kişiyle birlikte çalışabilirim

Hiç katılmıyorum Katılmıyorum Katılıyorum Tamamen katılıyorum

T4. İnternet bağımlıları tehlikeli olurlar

Hiç katılmıyorum Katılmıyorum Katılıyorum Tamamen katılıyorum

T5. İnternet bağımlıları kendi hayatları ile ilgili doğru kararları alamaz

Hiç katılmıyorum Katılmıyorum Katılıyorum Tamamen katılıyorum

T6. İnternet bağımlılığı bir ruhsal zayıflık halidir

Hiç katılmıyorum Katılmıyorum Katılıyorum Tamamen katılıyorum

T7. İnternet bağımlılığı bir hastalıktır

Hiç katılmıyorum Katılmıyorum Katılıyorum Tamamen katılıyorum

T8. İnternet bağımlılığı tedavi edilebilir

Hiç katılmıyorum Katılmıyorum Katılıyorum Tamamen katılıyorum

T9. İnternet bağımlıları kendilerinden başkasını düşünmezler

Hiç katılmıyorum Katılmıyorum Katılıyorum Tamamen katılıyorum

T10. İnternet bağımlıları psikopat insanlardır

Hiç katılmıyorum Katılmıyorum Katılıyorum Tamamen katılıyorum

T11. İnternet bağımlılığı bir irade sorunudur

Hiç katılmıyorum Katılmıyorum Katılıyorum Tamamen katılıyorum

T12. İnternet bağımlılarının sözüne güvenilmez

Hiç katılmıyorum Katılmıyorum Katılıyorum Tamamen katılıyorum